

Rapport
2014-12-11

Kulturdepartementet

Rapport med ställningstagande om Digisams fortsatta verksamhet efter 2015

Sammanfattning

Riksarkivet delar Statskontorets bedömning att det kommer att finnas ett fortsatt långsiktigt behov av att driva och samordna digitaliseringen av kulturarvet för att nå målen i regeringens strategi Digit@alt kulturarv efter att Digisams mandattid löper ut vid 2015 års slut.

Riksarkivet bedömer att en placering av Digisam som en integrerad del av Riksarkivet är en lämplig långsiktig lösning. Med sin roll inom bl.a. statlig informationshantering, stark regional närvaro och expertkompetens inom relevanta områden har Riksarkivet goda förutsättningar för att driva den fortsatta samordningen av digitaliseringsfrågorna inom kulturarvssektorn.

Riksarkivet förordar regeringen att beslut om ett förnyat uppdrag för Digisam bör fattas redan under 2015. För att avsatta resurser ska leda till hållbara resultat och garantera en fortsatt stabil samverkan med Digisams medverkande myndigheter och institutioner är kontinuitet och tydlig framtida kurs av stor vikt.

Inledning

I februari 2011 gav regeringen Riksarkivet i uppdrag att inrätta och driva ett tidsbegränsat samordningssekretariat för digitalisering, digitalt bevarande och digitalt tillgängliggörande av kulturarvsinformation och kulturarvsmaterial. Uppdraget löper till och med 2015 och Riksarkivet har valt att ge sekretariatet namnet Digisam.

I regeringsbeslutet uppdrogs också till Riksarkivet att, med utgångspunkt i den utvärdering av verksamheten som Statskontoret genomförde under det första halvåret 2014 (Statskontoret 2014:16), presentera en rapport med ett ställningstagande om sekretariatets fortsatta verksamhet efter 2015.

Riksarkivet har med tillfredsställelse konstaterat att Statskontoret har bedömt att Digisams arbete bl.a. har lett till ökad samordning och samsyn samt att inrättandet av Digisam rimligen innebär ett mer effektivt utnyttjande av

statens resurser än vad som var möjligt med de förhållanden som rådde innan Digisam etablerades.

Statskontoret gör vidare bedömningen att Digisam har identifierat de områden inom vilka råd och riktlinjer kommer att behövas i framtiden. Enligt Statskontoret talar inget emot att Digisam enligt plan kommer att kunna presentera dessa råd och anvisningar under 2015.

Digisams verksamhet har enligt Statskontoret gett en rad positiva effekter. I utvärderingen pekar man särskilt på att verksamheten lett till en ökad delaktighet och en bred förankring bland de berörda institutionerna samt att digitaliseringsfrågorna idag prioriteras högre på myndigheterna och institutionerna. Statskontoret konstaterar även att berörda myndigheter överlag uppskattar de insatser som Digisam gör kring kompetensuppbyggnad liksom samordningen av arbetet med de myndighetsvisa digitaliseringsplanerna.

Statskontoret konstaterar slutligen att det kommer att finnas ett fortsatt stort behov av koordination och samordning av digitaliseringsfrågorna inom kulturarvssektorn efter att Digisams mandattid löper ut vid 2015 års slut.

Vad gäller den kritik som framkommer i Statskontorets rapport kring styrningen av verksamheten har Digisams styrgrupp beslutat om en utvecklad och förtydligad roll- och ansvarsfördelning mellan styrgrupp, verksamhetsledare och beredningsgrupp. Inom ramen för detta har också förtydliganden gjorts om tillsättande och bemanning av arbetsgrupper.

Statskontoret efterlyser också en bättre överblickbarhet över verksamheten. Digisam har därför sett över sekretariatets webbplattform för att öka transparensen.

Flera aktörer ha framfört till Statskontoret att det är oklart vilken nytta Digisams medverkan i EU-sammanhang tillför. Ett aktivt deltagande inom EU kring frågor om digitaliseringen av kulturarvet är ett av regeringens huvuduppdrag till Digisam. Det kan finnas olika meningar om hur omfattade detta arbete bör vara. Riksarkivets uppfattning är att samverkan inom EU tillför stora värden i form av kunskap, nätverk och digitala verktyg och tjänster som kan implementeras nationellt. Härigenom kan onödigt dubbelarbete så långt som möjligt elimineras. Digisam har också genom detta arbete blivit en viktig aktör i arbetet med delta i gemensamma EU-frågor. Av utvärderingen framgår också att det finns förväntningar från institutionerna på mer stöd från Digisam i frågor av teknisk karaktär. Det är en viktig fråga men Riksarkivets bedömning är att detta inte ryms i det nuvarande uppdraget. Arbetsuppgiften kan därför behöva skrivas in i ett eventuellt förnyat uppdrag.

Behov av fortsatt koordinering och samordning av digitaliseringen av kulturarvet

Riksarkivet är fast förvissad om att det under överskådlig framtid kommer att finnas stort behov av att samordna och koordinera digitaliseringen av kulturarvet. De frågor som Digisam har i uppdrag att arbeta med kommer att kräva fortsatt uppmärksamhet under en längre tid för att målen med regeringens strategi för digitalisering av kulturarvet ska nås, och för att resultaten av arbetet ska bli långsiktigt hållbara. Resultatet av flera av Digisams nuvarande arbetsuppgifter kommer att ge resultat som fordrar en hållbar förvaltning för att inte gå förlorade.

Framtida organisation och placering

Riksarkivet föreslår att ingen ny myndighet inrättas, utan att en befintlig myndighet ges i uppdrag att fortsatt driva Digisams verksamhet inom ramen för sitt ordinarie uppdrag. Uppdraget bör ha en övergripande inriktning när det gäller samverkan och koordination myndigheterna och institutionerna emellan, i samma anda som uppdraget till Riksarkivet i regeringens beslut i februari 2011.

Organiseringen inom en befintlig myndighet skulle medföra en tydlig och mer effektiv styrning av verksamheten, ge skalfördelar om verksamheten under vissa perioder behöver skalas upp samt ge administrativa samordningsvinster. Erfarenheter från andra verksamheter med liknande uppdrag i Sverige och andra länder stärker Riksarkivets uppfattning att ett tydligt uppdrag till en befintlig myndighet att fullt ut ansvara för verksamheten är det bästa sättet att garantera en långsiktigt hållbar verksamhet.

Med sin centrala roll inom bl.a. statlig informationshantering, föreskriftsrätt samt ansvar och kompetens för lagrings- och bevarandefrågor bedömer Riksarkivet att myndigheten är den lämpligaste mottagaren av ett Digisam med förnyat uppdrag och som kan ges en långsiktigt integrerad placering vid myndigheten. Denna uppfattning förstärks ytterligare av regeringens uppdrag åt Statens servicecenter att tillsammans med Riksarkivet skapa en myndighetsgemensam tjänst för e-arkiv liksom den aktiva roll för Riksarkivet som PSI-utredningen pekar ut. Utredningen föreslår bl.a. att Riksarkivet ska utforma och förvalta en gemensam PSI-portal samt ges föreskriftsrätt inom området.

För en placering vid Riksarkivet talar också myndighetens starka regionala närvaro via landsarkiven. Landsarkiven spelar en aktiv roll i bl.a. de regionala ABM-nätverken och skulle kunna vara en värdefull kopplingspunkt mellan de nationella, regionala och lokala aktörerna och strukturerna.

Det kan slutligen noteras att regeringen avser att undersöka förutsättningarna för att utveckla Riksarkivets avdelning Mediakonverteringscentrum i Fränsta (MKC) till en gemensam resurs för kulturarvsinstitutionerna, vilket framgår av budgetpropositionen för 2015. Vid MKC bedrivs sedan början av 90-talet storskalig digitalisering av arkivhandlingar. Tanken är att ett samordnat

utnyttjande av MKC:s befintliga infrastruktur för storskalig digitalisering kan leda till ökad effektivitet i kulturarvsmyndigheternas digitaliseringsinsatser.

Riksarkivets uppfattning är att ett beslut om en mer långsiktig integrerad placering av Digisam bör ske redan under 2015. Varje tidsbegränsad, kortare förlängning riskerar att skapa onödig osäkerhet bland berörda myndigheter, institutioner och andra offentliga och privata aktörer om inriktningen i arbete med att genomföra den nationella digitaliseringsstrategin. Ett tydligt mer långsiktigt uppdrag med en klar ansvarsfördelning ökar möjligheterna till goda och långsiktigt hållbara resultat.

Grundat på erfarenheten av nuvarande verksamhet i Digisam gör Riksarkivet bedömningen att en rimlig nivå för att kunna klara ett förlängt uppdrag är en basbemanning om fem årsarbetskrafter.

Synpunkter från i Digisams styrgrupp ingående myndighetschefer

Som en del av beredningen av detta ärende hade Riksarkivet ambitionen att låta övriga i Digisams styrgrupp ingående myndigheter (Riksantikvarieämbetet, Kungliga biblioteket samt representant för centralmuseerna) till skrivelsen bifoga eventuell avvikande mening. Omständigheter har tyvärr inneburit att man tilldelats en orimligt kort tid för detta.

Centralmuseernas representant i styrgruppen har meddelat att man trots detta ställer sig bakom Riksarkivets yttrande.

Cheferna för Riksantikvarieämbetet och Kungliga Biblioteket har anmält att de på grund av den korta tiden för beredning av rapporten (tre dagar) inte förbehållslöst kan ställa sig bakom rapporten, även om man kan dela vissa av de slutsatser som förs fram.

Riksarkivarien Björn Jordell har beslutat i detta ärende. Enhetschefen Martin Bjersby har varit föredragande.

RIKSARKIVET

Björn Jordell

Martin Bjersby